

Ruokaviraston raportti

Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen raportti 2023

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Päiväys:	6.6.2024
Asianumero:	444/00.01.02.00.01/2024
	Ruokavirasto
Linja, osasto ja/tai yksikkö:	Eläinten terveyden ja lääkitsemisen yksikkö
Hyväksyjä:	Sirpa Kiviruusu
Laatija/laatijat:	Kitty Schulman
Lisätietoja:	Kitty Schulman

SISÄLLYSLUETTELO

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	3
1.1 Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset valvontaan.....	3
2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN	5
3 TOIMIJOIDEN TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS.....	7
3.1 Todetut puutteet, niiden yleisyys ja analyysi	7
4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	9
5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	9
5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen	9
5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen	10
5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	10
6 VALVONNAN RESURSSIT	11
7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN	12
Liite 1. Rajatarkastusasemilla tarkastetut, EU:n alueelle jääneet elintarvikkeet, sivutuotteet ja eläimet sekä toimijoille annetut seuraamukset 2023	14

Eläinlääkinnällinen rajatarkastus kattaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625, jäljempänä valvonta-asetus, artiklan 47 a) ja b) kohdassa tarkoitettujen eläinten ja tuotteiden tuontivalvonnan. Tarkastukset suoritetaan Ruokaviraston ELSI-jaoston rajaeläinlääkärien toimesta Helsingin sataman, Helsingin lentoaseman ja Vaalimaan maantien rajatarkastusasemilla. Tarkoituksena on varmistaa unionin alueelle tuotavien eläinten ja eläinperäisten tuotteiden turvallisuus eläinten ja ihmisten terveyden kannalta. ELSI-jaostolle kuuluu myös valvonta-asetuksen 47 artiklan a) ja b) kohdassa tarkoitettujen eläinten ja tuotteiden laittomaan maahantuontiin liittyvien tapausten selvittäminen. Tuonnilla tarkoitetaan tässä yhteydessä vain tuontia EU:n ulkopuolisista maista.

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Eläinlääkinnällinen rajatarkastusjärjestelmä saavutti vaikuttavuustavoitteet, sillä Suomessa ei todettu eläintauteja tai zoonooseja, jotka olisivat levinneet Suomeen eläinperäisten tuontituotteiden tai eläinten mukana. EU:n ulkopuolelta tuotujen tuote-erien ei todettu aiheuttaneen erityisiä riskejä kuluttajille tai eläintautien leviämisen vaaraa. Rajaeläinlääkäreiden toiminta rajatarkastusasemilla oli systemaattista ja yhtenäistä. Resurssit kohdistettiin tarkastusten suorittamiseen lainsäädännön mukaisesti. Niiden erien kohdalla, joissa riskejä todettiin tai joiden asiakirjat eivät vastanneet vaatimuksia, ryhdyttiin vaadittaviin toimenpiteisiin, kuten erän hylkäämiseen, ehdolliseen hyväksymiseen tai paikalliselle viranomaiselle ilmoittamiseen jatkotoimenpiteitä varten.

Uutta yhdistelmätuotteisiin liittyvää lainsäädäntöä ruvettiin noudattamaan 1.4.2021. Lainsäädäntöön on tullut muutoksia vuosina 2022 ja 2023, mikä on johtanut suureen neuvonta- ja ohjaustarpeeseen.

Ruokavirasto ohjaa Tullia koskien eläinperäisten elintarvikkeiden ja tuotteiden tuliaistuontia sekä omien lemmikkien siirtoa kolmansista maista. Tullin ohjausta suoritettiin käytännön tasolla rajaeläinlääkäreiden toimesta sähköpostitse ja puhelimitse sekä keväällä Tullin rajoituspäivillä. Uuden lainsäädännön toimeenpanoon liittyen yhteistyö Tullin kanssa oli tiivistä läpi vuoden.

Säädösten vastaisesti Suomeen kolmansista maista tuotujen lemmikkieläinten määrää on vaikea arvioida. Laittomien lemmikkien osalta valvonta ei ole kaikilta osin vaikuttavaa. Seuraamukset ovat riittämättömiä ja käsittelyajat pitkiä. Tällä hetkellä hallintopäätöksen saanut henkilö voi pakoilemalla välttää seuraamukset. Vuonna 2022 käyttöön otettu seuraamusmaksu on kuitenkin hieman parantanut tilannetta. Keväällä 2018 perustetun viranomaisyhteistyöryhmän voimin on yhdessä kehitetty valvontatoimia. Poliisilla, Tullilla ja verottajalla on huomattavasti tehokkaampia keinoja käytettävissä etenkin järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi.

1.1 Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset valvontaan

Venäjän helmikuussa 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaa vastaan johti suureen pakolaistulvaan Euroopassa. Myös Suomeen saapui suuri määrä ukrainalaisia pakolaisia sekä Manner-Euroopan että Venäjän kautta. Euroopan komissio pyysi jäsenmaita sallimaan Ukrainasta pakenevien henkilöiden saapumisen jäsenmaihiin lemmikkeineen, vaikka lemmikit eivät täyttäisi lainsäädännön maahantulo vaatimuksia. Jotta pakomatka lemmikin kanssa ei pysähtyisi näiden vaatimusten vuoksi, otettiin niin kutsutun lemmikkiasetuksen (EU)

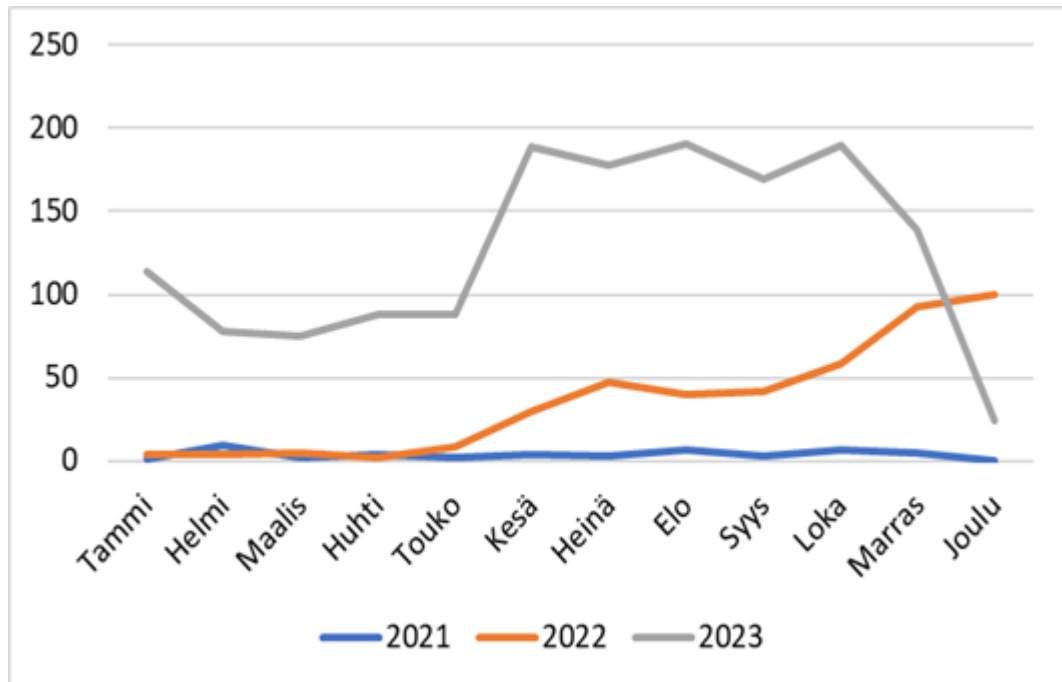
2013/575 artiklan 32 mahdollistamat force majeure lievennykset maahantulo vaatimuksiin käyttöön kaikissa jäsenmaissa ilman etukäteislupa-anomusta.

Ruokavirasto loi nopeasti rutiinit eläinten vastaanottamiseksi ja jalkautti ohjeita niin pakolaisille kuin viranomaisillekin. Lemmikit (koirat, kissat ja fretit) määrättiin kolmen kuukauden pituiseen kotieristykseen. Kolmen päivän sisällä saapumisesta lemmikit tuli viedä eläinlääkäriin puuttuvien maahantulo vaatimusten korjaamiseksi. Poikkeusjärjestelyistä luovuttiin 1.7.2023, jonka jälkeen maahan tulevilta lemmikeiltä vaadittiin maahantulo vaatimusten täytyminen jo Suomeen saapuessa.

Ukrainalaisten pakolaisten mukana 1.1.-30.6.2023 saapuneita koiria, kissoja ja frettejä tuli Ruokaviraston tietoon 317 kpl. Edellisenä vuonna (24.2.-31.12.2022) vastaava luku oli 1806. Maahan saapumisen yhteydessä otetut verinäytteet osoittivat, että näytteenotetuista eläimistä 58 % koirista ja 46 % kissoista oli suojaava eli yli 0,5 IU/ml raivotautivasta-ainetaso jo saapuessaan Suomeen. Suurin osa eläimistä kuitenkin rokotettiin uudestaan Suomeen saapumisen jälkeen tai EU:n alueella juuri ennen saapumista Suomeen. Saapuneista koirista 78 % sai ekinokokkilääkityksen joko tullissa rajalla tai eläinlääkäriissä saapumisen jälkeen. Tilastot eivät kerro kuinka suuri osuus koirista oli saanut lääkityksen ennen saapumistaan Suomeen. Vuoden 2022 tiedot poikkeavat hieman edellisenä vuonna raportoiduista tiedoista, koska data on täsmentynyt edellisen raportoinnin jälkeen. Tiedoista on myös poistettu sellaiset eläimet, jotka ovat suoraan jatkaneet matkaa pois Suomesta.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan näkyy myös erittäin voimakkaana kauttakuljetuserien määrän nousuna, joka alkoi kesäkuussa 2022 ja on jatkunut, kunnes Suomen itäraja suljettiin loppuvuodesta 2023. Taustalla oli kansainvälisen kaupan reaktio Venäjän hyökkäyssodan mukanaan tuomaan uuteen markkinatilanteeseen (kuva 1.1).

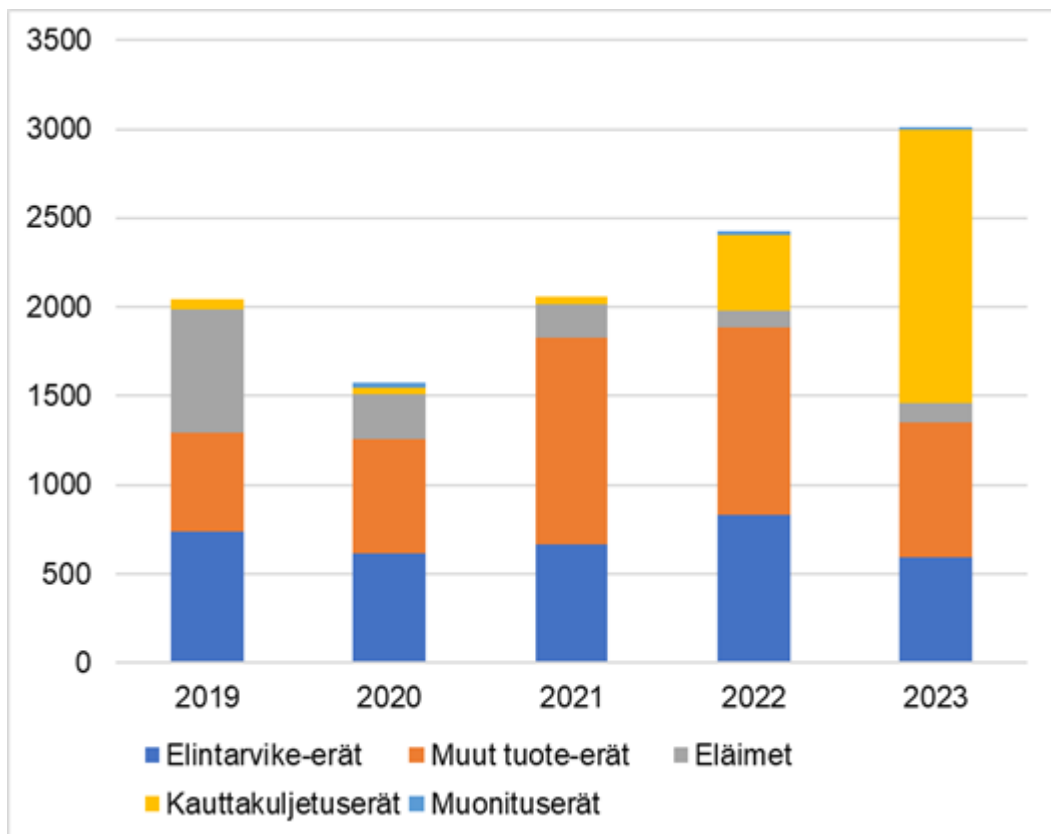
Kuva 1.1 Helsingin sataman rajatarkastusasemalla tarkastetut eläinperäiset kauttakuljetuserät 2022–2023

2 VALVONTASUUNNITELMIEN TOTEUTUMINEN

Eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen tuotavien erien lukumäärään ei voi vaikuttaa etukäteen. Erien kokonaislukumäärä vaihtelee muun muassa suhdanteiden ja maailmantilanteen mukaan. Tarkastuksia tehtiin vuonna 2023 kaikilla kolmella rajatarkastus- asemalla yhteensä 3 011 kpl, sisältäen myös kauttakuljetus- ja muonituserät (kuva 2.1). Varsinaisia tuontieriä, eli EU:n alueelle jääviä eriä, oli paria edellistä vuotta huomattavasti vähemmän. Määrällisesti vuosi 2023 vastasi Brexitiä edeltävää aikaa. Osasyitä tähän ovat Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat uudet logistiikkakuviot maailmalla, tuonnin romahtaminen Venäjältä sekä yhdistelmä-tuotelainsäädännön muutokset, joiden seurauksena tietyt aikaisemmin rajatarkastetut tuotenimikkeet eivät enää kuulu eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen piiriin. Kauttakuljetuserät jatkoivat matkaa Venäjälle ja muonituserät kansainväliseen laivaliikenteeseen. Kauttakuljetuserien määrä väheni dramaattisesti marras-joulukuussa, kun Suomen hallitus päätti sulkea itärajan rajanylityspaikkoja. Tämä pysäytti kauttakuljetuserien poistumistarkastukset Vaalimaalla, jolloin kauttakuljetusyrietykset joutuivat etsimään muita reittejä tuote-erilleen.

Kuva 2.1 Rajatarkastusasemilla tarkastetut erät 2019–2023

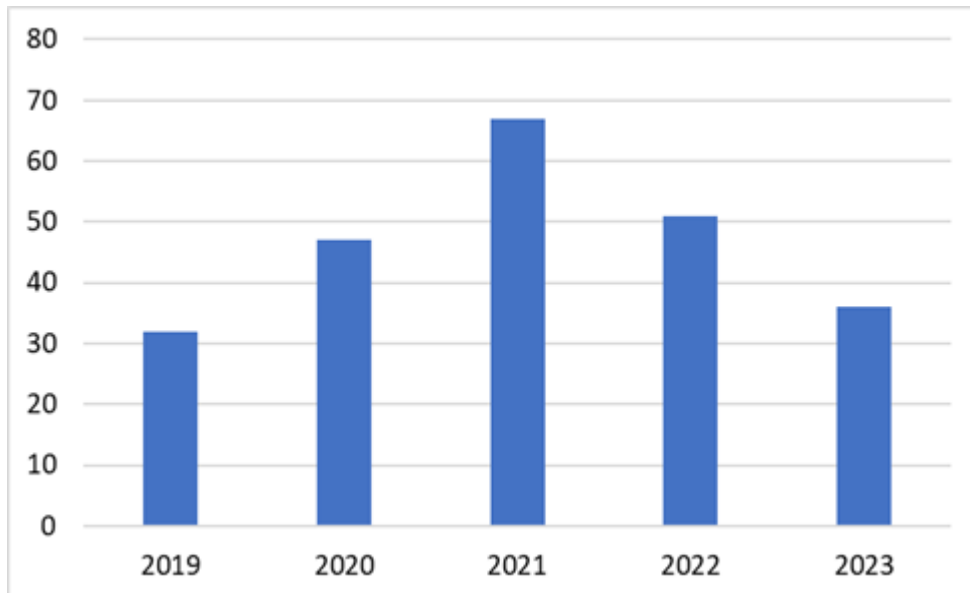
Kaikki erät pystyttiin tarkastamaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Tuote-eristä tarkastetaan 100 % (asiakirjat ja tunnistustarkastus), mutta vain osalle tehdään fyysinen tarkastus. Kaikille eläville eläimille tehdään tunnistustarkastus, fyysinen tarkastus ja hyvinvointitarkastus asiakirjatarkastuksen lisäksi.

Näytteitä otettiin tuote-eristä kaikkien rajatarkastusasemien yhteisen näytteenotto-suunnitelmien mukaisesti. Suunnitelma laadittiin edellisen vuoden tuontitilastojen

perusteella huomioiden tyypillisimmät ongelmat EU-tasolla kussakin kategoriassa. Edellisen vuoden määrien perusteella laadittu suunnitelma ei välttämättä toteudu, koska erien määrät vaihtelevat vuodesta toiseen kaikissa tuoteryhmissä. Komission tehostettu menettely Brasiliasta tuotavia tuotteita kohtaan jatkuu. Nämä erät käsiteltiin siksi erikseen kansallisen valvontasuunnitelman ulkopuolella. Hevosonlihasta ei otettu näytteitä, koska eriä ei tullut. Riistanlihasta, lampaanlihasta ja naudanlihasta otettiin yhteensä 1 näyte, joka oli naudanlihaa Brasiliasta. Näytteiden vähyys johtuu tuonnin supistumisesta. Kalastustuotteiden osalta näytteitä otettiin luonnonvaraisista kalastustuotteista 90 % suunnitelmasta ja viljellystä kannasta 70 % suunnitelmasta. Hunajan ja suolien viranomaisnäytteiden otto on jaettu kolmen vuoden ajalle, koska eriä tulee hyvin vähän. Vuonna 2023 näytteitä ei otettu kuten ei myöskään vuonna 2022 tuonnin vähydestä johtuen. Näytteenotto siirtyy vuodelle 2024, mikäli tuontia on. Eläinten rehuista näytteenottosuunnitelmien mukaisesti otettiin näytteitä Salmonella- ja enterobakteeritutkimuksiin. Toteuma oli 100 %. Kaikkien näytteiden osalta tulos oli hyväksyttävä, eikä suunnitelmasta näytteenotosta johtuen jouduttu hylkäyksiin. Kaikki näytteet otettiin Vuosaaren satamassa. Elävistä eläimistä ei vuonna 2023 logistisista syistä otettu näytteitä raivotautivasta-aineiden varalta.

Tuontilupia myönnettiin kaikkiaan 36 (kuva 2.2), joista 4 eläville eläimille. Loput 32 tuontilupaa myönnettiin muun muassa tutkimustarkoituksiin ja kaupallisiksi näytteiksi tuotaville elintarvikkeille ja sivutuotteille. Tuontiluvissa määritetään maahantuonnin ehdot silloin, kun ehtoja ei ole määritetty EU:n tai kansallisessa lainsäädännössä tai lainsäädäntö vaatii tuontiluvan myöntämistä. Tuontiluvan ehdot ovat varsin tiukat ja tarkat ja tuontilupa myönnetään esimerkiksi ainoastaan tiettyyn määränpäähän, jonne tuotteen päätymistä on seurattava. Sivutuotteiden osalta kunnaneläinlääkärit ovat suorittaneet valvontaa niissä paikoissa, joihin Ruokavirasto on myöntänyt tuontilupia. Tuontiluvat ovat pääsääntöisesti voimassa kaksi vuotta.

Kuva 2.2 Vuosina 2019–2023 myönnetyt tuontiluvat.

3 TOIMIJOIDEN TOIMINNAN JA TUOTTEIDEN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

3.1 Todetut puutteet, niiden yleisyys ja analyysi

Elintarvikkeet ja tuotteet

Puutteita esiintyi pääasiassa tuotteissa, joita tuotiin ensimmäisiä kertoja. Näitä olivat muun muassa yhdistelmätuotteet, joita koskevaan lainsäädäntöön nopealla tahdilla tulleet muutokset lisäsivät merkittävästi työhön kuluvaan aikaa.

Pääosin tuojat ovat kuitenkin vakiintuneita kaupallisia tuojia ja noudattavat sovittuja toimintatapoja. Ongelmat pyritään estämään tiedotuksella, neuvonnalla ja pyytämällä terveystodistus ja eräkohtaiset tuontiasiakirjat nähtäväksi ennen tuontia. Säännösten vastaisuuksien syynä on usein lähettäjään viranomaisten tai kuljetuksesta vastaa-van tahon huolimattomuus tai tietämättömyys säännöksistä. Korjaavat toimenpiteet tulevat maahantuojan hoidettavaksi. Hylkäämisen seuraukset tulevat aina tuojan maksettavaksi.

Mikäli puute on korjattavissa, voidaan erä pidättää rajatarkastusasemalle tai sataman konttikentälle odottamaan toimenpiteitä (esim. virheet/puutokset asiakirjoissa). Mikäli korjaavia toimenpiteitä ei pystytä suorittamaan tai esiintyy vakavampia puutteita, erä hylätään. Yleisimmät korjattavissa olevat virheet olivat puutteet pakkausmerkinnöissä. Rajatarkastusasemilla annettujen kirjallisten huomautusten sekä hylkäysten määrät ja niiden syyt käyvät ilmi taulukoista liitteestä 1.

Komission suojapäätökset rajoittavat voimakkaasti tuontia riskimaista muiden rajoitusten lisäksi. Rajatarkastus pidättää erän näytteenoton tulosten valmistumiseen asti, mikäli laitoksesta on olemassa RASFF-ilmoitus (Rapid Alert System for Food and Feed) ja Komission asettama tehostettu valvonta. Pelkkä RASFF-ilmoitus ilman tehostettua valvontaa aiheuttaa pidättämisen tapauskohtaisesti ja riskiperusteisesti. Vuosaaren rajatarkastusasemalla ei ole pihaa, johon kontteja voitaisiin pidättää, vaan ne ohjataan takaisin sataman konttikentälle Tullin valvonnassa odottamaan asian selvittelyä.

Brasiliasta tuotaville eläinperäisille elintarvike-erille Komissio asetti vuonna 2017 fyysisten tarkastusten frekvenssiksi 100 % sekä laboratoriotutkimusfrekvenssiksi 20 %. Vuonna 2023 Helsingin sataman rajatarkastusasemalle saapui vain yksi erä brasilialaista naudanlihaa. Erälle tehtiin organoleptinen (fyysinen) tutkimus ja näyte otettiin mikrobiologista tutkimusta varten. Brasiliasta saapuvista elintarvike-eriste pidettiin erillistä kirjaa näytteenotto-suunnitelman ulkopuolella. Tutkimusten tulokset olivat sallittujen raja-arvojen puitteissa.

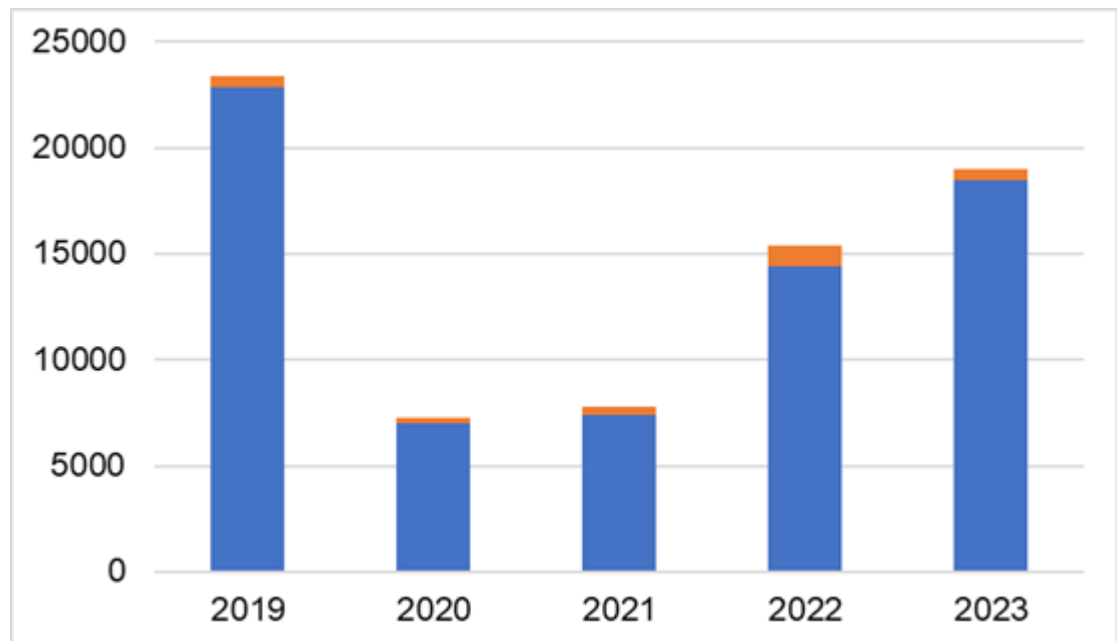
Eläimet

Rajatarkastuksen vaativia elävien eläinten erä hylätään harvoin, koska tuojia pyydetään aina toimittamaan asiakirjat tarkastettaviksi ennen tuontia. Tällöin puutteet voidaan korjata ennen rajatarkastusta. Elävät eläimet voidaan jättää rajatarkastusasemalle lyhyeksi ajaksi odottamaan asiakirjojen puutteiden korjaamista. Rajatarkastusasemilla annettujen eläviin eläimiin liittyvien kirjallisten huomautusten sekä hylkäysten määrät ja niiden syyt käyvät ilmi liitteestä 1. Vuonna 2023 pidätettiin yksi eläin rajatarkastusasemalla odottamaan palautusta lähtömaahan.

Tullin tarkastamat lemmikkieläimet

Omistajan mukana matkustavat lemmikkieläimet tarkastaa Tulli Ruokaviraston ohjauksessa. Kaikki matkustajat eivät välttämättä ota määräyksistä selvää ennen matkalle lähtöä, vaikka Ruokavirastoon tuleekin runsaasti kyselyitä ja annetaan neuvontaa eläinten matkustamisesta. Tullin tarkastamien lemmikkieläinten määrät kolmasmaarajoilla vuosina 2019–2023 käyvät ilmi kuvasta 3.1.1. Poikkeamia havaittiin 3,0 % tapauksista vuonna 2023 (2022: 6,4 %). Tarkastusten määrässä näkyy selvästi koronapandemian aiheuttamat rajoitukset ihmisten matkustamisessa vuosina 2020 ja 2021.

Kuva 3.1.1 Tullin tarkastamien lemmikkieläinten määrät kolmasmaarajoilla vuosina 2019–2023. Todettujen puutteiden osuus kokonaismäärästä merkitty oranssilla.

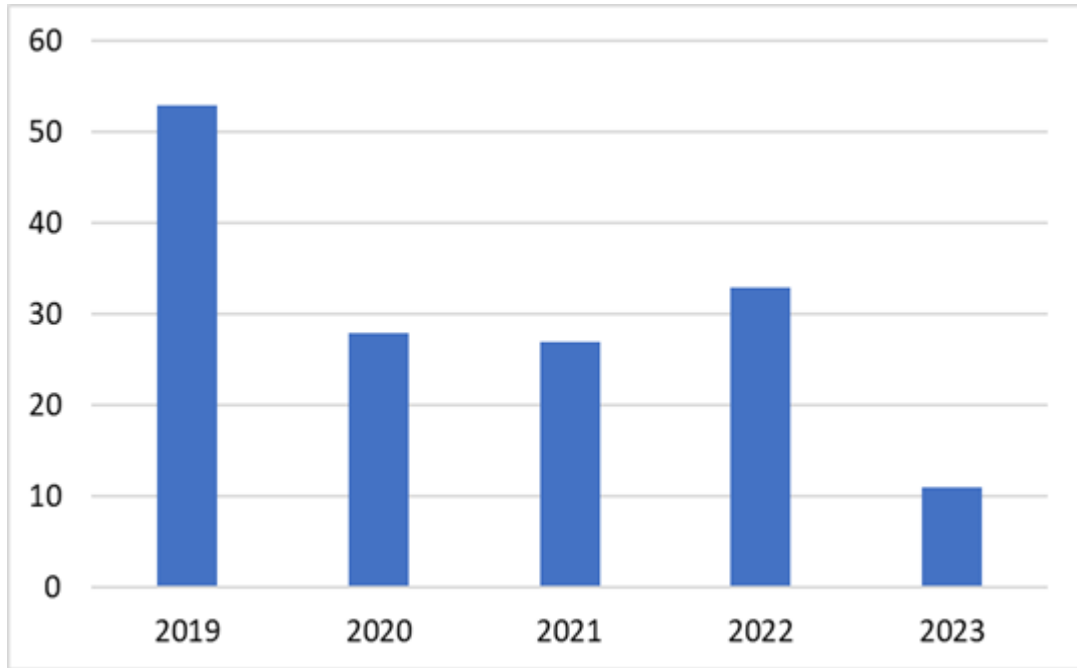
Eläinten laitton maahantuonti

Laittomassa koirien ja kissojen tuonnissa kyseessä on usein tahallinen yritys välttää rajatarkastus tai välinpitämättömyys ohjeiden etsimistä kohtaan. Suomeen tuodaan pentuja myyntiin rajatarkastuksen ohi, jolloin tuoja välttyy tulli- ja rajatarkastusmaksuilta. Netissä toimii koirien kuljetusrinkejä, jotka kuljettavat eläimiä kolmansista maista ympäri Eurooppaa laittomasti. Näiden ryhmien toimintaan on vaikea puuttua eikä suurin osa tapauksista tule viranomaisten tietoon. Eläimiä on myös tuotu laittomasti Ukrainasta sodan varjolla, naamioiden tuonnit pakolaisten oman lemmikin siirroiksi, joissa eläinten siirto EU-alueelle on ollut sallittu ilman että ne täyttävät tuontiehtoja. Koirien ja kissojen laitton kauppa on suuri kansainvälinen ilmiö, jonka taustalla on usein järjestäytyneitä rikollisuutta. Kansainvälinen viranomaisten välinen yhteistyö on avainasemassa ilmiön kitkemisessä. Laittomasti maahantuotujen eläinten käsittelyä Suomessa helpottaisi eristys-/karanteenitilojen olemassaolo.

Viranomaispäätökseen palautuksesta, lopetuksesta tai karanteenista voi ryhtyä siinä vaiheessa, kun eläin on tarkastettu virkaeläinlääkärin toimesta. Osa tapauksista jää kuulemisen tasolle. Osa laittomiin lemmikkeihin liittyvistä tapauksista ratkesi ilman hallintopäätöstä. Näihin kuuluu mm. yli 6 kk maassa olleet ja ennen hallintopäätöksen

laatimista todistettavasti palautetut tai lopetetut eläimet sekä viranomaistoimintaa pakoilevat henkilöt. Vuonna 2023 hallintopäätöksiä tehtiin 11 kpl (kuva 3.1.2). Hallintopäätösten pieni määrä suhteessa aikaisempiin vuosiin heijastaa todennäköisesti vähentyntä rajaliikennettä Venäjältä koronapandemiasta, hyökkäyssodasta ja rajan sulkemisesta johtuen. Joissakin tapauksissa seuraamusmaksu on myös korvannut hallintopäätöksen.

Kuva 3.1.2 Laittomasti maahantuotuihin lemmikkeihin liittyvät hallintopäätökset vuosina 2019–2023.

4 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Eläinlääkinnällinen rajatarkastus ei ollut auditoinnin kohteena vuonna 2023. Myöskään arviointi- ja ohjaukseyntejä (AJO) ei tehty. Asiakaspalaute on ollut pääosin myönteistä paitsi laittomasti maahantuotuihin eläimiin liittyen. Hallintopäätöksistä ei valitettu hallinto-oikeuteen vuonna 2023.

5 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

5.1 Toimijoiden säädöstentuntemuksen varmistaminen

Rajatarkastus ylläpitää ohjeistusta tuonnista kolmansista maista viraston internetsivuilla sekä yksilöllisellä sähköposti- ja puhelinopastuksella tuontien säädöstenmukaisuuden varmistamiseksi. Nettisivuilla palvelee myös interaktiivinen koirien, kissojen ja frettien Suomeen saapumisen ehtojen hakukone, joka on saanut paljon kiitosta käyttäjiltä.

Eläinlääketieteen opiskelijoille pidettiin luentoja eläinlääkintähuollon ja epidemiologian kursseilla. Tullia koulutettiin Tullin rajoituspäivillä.

Tiedotusvälineille annettiin haastatteluita ja toimitettiin materiaalia. Suurin osa media-yhteydenotoista koskivat ukrainalaisten pakolaisten mukana kulkevia lemmikkejä sekä koirien tuontia, niin laillista kuin laitontakin. Seuraeläinten tuontivaatimuksista ja Suomen lähialueilla esiintyvän afrikkalaisen sikaruton leviämisvaarasta tiedotettiin aktiivisesti sidosryhmille. Rajatarkastustiimin jäseniä osallistui myös Matkamessuihin Helsingin Messukeskuksessa esittelijöinä Ruokaviraston osastolla. Aiheina olivat tuliaistuonti sekä seuraeläinten matkustamiseen liittyvät vaatimukset. Loppuvuodessa tiedotettiin itärajan sulkemisen vaikutuksesta rajatarkastukseen.

5.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaavien toimenpiteiden varmistaminen

Lieivissä tuotteita koskevissa puutteissa (esim. puutteellinen ulkopakkausten merkintä) toimijoille on annettu kirjallinen huomautus. Puutteellisten pakkausmerkintöjen kohdalla maahantuojalta pyydettiin kirjallisesti selvitystä siitä, miten merkitseminen aiottiin toteuttaa (esim. tarroitus). Pakkausmerkinnöissä olevista puutteista on tiedotettu myös paikallisviranomaisia määränpääpaikkakunnassa. Tuoajat ovat ryhtyneet välittömästi korjaaviin toimenpiteisiin saatuaan huomautuksen kirjallisena tai suullisena, koska muutoin erän markkinoille saattamista ei ole sallittu. Toimijoille annettujen kirjallisten huomautusten jälkeen on varmistettu seuraava erä tarkastamalla, että puute on korjattu.

Vuonna 2022 otettiin uutena käytäntönä käyttöön tuontivalvontalain 15 §:n mukainen seuraamusmaksu, joka voidaan määrätä lievemmissä, lähinnä asiakirjojen virheitä koskevissa tapauksissa ainoana toimenpiteenä, jos voidaan varmistua, että erä tai eläin ei aiheuta tautivaaraa eläimille tai ihmisille. Seuraamusmaksu voidaan myös määrätä varsinaisen velvoittavan päätöksen lisäksi. Seuraamusmaksuja määrättiin kolmesta elintarvike-erästä vuonna 2023.

Eläinten laittomasta maahantuonnista tehtiin 11 hallintopäätöstä (kuva 3.1.2). Hallintopäätöksen noudattamisen tehosteeksi on säännönmukaisesti asetettu juokseva uhkasakko. Toimenpiteiden suorittaminen varmistettiin Tullin antamalla poistumistodistuksella tai eläinlääkärin antamalla lopetustodistuksella. Seuraamusmaksuja määrättiin viisi kappaletta.

Eläinten maahantuonnissa esiintyvät puutteet on pyritty hoitamaan jo ennen eläimen maahantuloa pyytämällä asiakirjat etukäteen. Niissä tapauksissa, joissa puutteet ilmenevät vasta rajalla, Helsinki-Vantaan lentoasemalla eläin voidaan pitää häkissä rajatarkastusasemalla odottamassa asiakirjatäydennystä. Mikäli ongelma ei ratkea ajassa, joka katsotaan kohtuulliseksi eläimen häkissä pitämisen kannalta, eläin hylätään, jolloin vaihtoehtoina on palautus lähtömaahan, lopetus tai karanteeni. Karanteeni on lähinnä teoreettinen vaihtoehto koska hyväksytyä karanteenia ei ole Suomessa. Vaalimaalla eläin on voitu helpommin käännä takaisin.

5.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Rajatarkastustiimin tiimipalaveri pidettiin noin joka toinen viikko. Kokouksissa on pyritty nostamaan esille ajankohtaisia aiheita, myös rajatarkastuseriä koskevia asioita. Jaoston jäseniä osallistui noin joka toinen kuukausi pidettäviin Ruokaviraston, Tullin sekä maa- ja metsätalousministeriön yhteisen Tuontivalvontaryhmän kokouksiin, joissa pohdittiin yhteisiä valvonta-asetukseen liittyviä aiheita ja haasteita. Ruokaviraston yhteinen TRACES

yhteistyöryhmä jatkoi toimintaansa vuonna 2023. TRACES- työryhmän puheenjohtajana jatkoi edellisen vuoden tapaan raja-eläinlääkäri. Jaosto osallistui myös Ruokaviraston sivutuoteprosessin kokouksiin tarpeen mukaan. Afrikkalaisen sikaruton (ASF) vastustamiseen keskittyvä viranomaistyöryhmä (MMM, Ruokavirasto, Tulli ja Rajavartiolaitos) jatkoi aktiivista toimintaansa myös vuonna 2023.

Komission kokoukset pidettiin edelleen etäyhteyksin suuremmissa määrin kuin ennen koronapandemiaa. Tämä mahdollisti joustavampaa osallistumista kokouksiin. Jaoston jäseniä osallistui tästä syystä EU Komission rajatarkastustyöryhmän kokousten lisäksi myös valvonta-asetus asiantuntijaryhmän kokouksiin sekä EU komission Food Fraud ryhmän kokouksiin siltä osin, kun tämä koettiin hyödylliseksi substanssiaiheiden osalta. Myös Heads of European Food Safety Agencies (HOAS) alainen, nykyään epävirallinen rajatarkastustyöryhmä kokoontui etäkokoukseen noin joka kuudes viikko pohtimaan rajatarkastukseen liittyviä pulmia. Tanskan vetämään ryhmään osallistuu Suomen lisäksi edustajia Tanskasta, Saksasta, Irlannista, Ranskasta, Belgiasta, Alankomaista, Luxemburgista ja Norjasta.

Vuonna 2022 aloitetut kuukausittaiset pohjoismaiset palaverit Ukrainan pakolaistilanteesta ja vuoden 2023 aikana myös Israel/Palestiina pakolaistilanteesta olivat äärimmäisen tärkeitä vertaistuen ja benchmarkkauksen kannalta. Pakolaisaiheiden, lähinnä ukrainalaisten pakolaisten lemmikkeihin liittyvien valvontakysymysten äärelle kokoonnuttiin säännöllisesti myös Maahanmuuttoviraston asiantuntijoiden kanssa alkuvuodesta kunnes poikkeusjärjestelyistä luovuttiin kesäkuun lopussa.

Kansainvälisiin tiedusteluihin, rajatarkastusyhteistyöhön ja kannanottoopyyntöihin vastattiin viivyttelemättä.

6 VALVONNAN RESURSSIT

Rajatarkastuksen tärkein resurssi on osaava ja sitoutunut henkilökunta. Ukrainalaisten pakolaisten lemmikkeihin liittyvä työmäärän väheneminen vuoden 2023 aikana vapautti henkilöresursseja siten, ettei ylimääräistä apua enää tarvittu jaoston ulkopuolelta. Suuret kauttakuljetuserien määrät kuitenkin aiheuttivat ylityötarpeen työmääräpiikkien hallitsemiseksi Vuosaaren sataman rajatarkastusasemalla läpi vuoden. Ilman vuonna 2022 ja 2023 lähinnä Brexitin seurauksena saatuja lisävirkoja (yksi vakituinen ja yksi määräaikainen) ei työmäärästä olisi selvitty. Kun itäraja suljettiin loppuvuodesta, yksi raja-eläinlääkäri siirrettiin väliaikaisesti taudintorjuntatöihin auttamaan turkiseläinten lintuinfluenssaepidemian hoidossa.

Henkilökunnan työolot olivat vahvasti fokuksessa vuonna 2023. Työsuojeluriskinarviointi päivitettiin, Mehiläisen työterveystiimi teki työpaikkaselvityksen yhteydessä vierailun Vuosaaren sataman rajatarkastusasemalle ja paikalla kävi Mehiläisen fysioterapeutti työergonomiakäynnillä. Sataman rajatarkastusasemalla tehtiin myös palotarkastus, jonka seurauksena on panostettu henkilökunnan ensiapu- ja alkusammutustaitoihin.

Sodan myötä Vaalimaan rajatarkastustoiminta on vähentynyt merkittävästi ja rajan sulkemisen myötä loppuvuodesta, toiminta on pysähtynyt kokonaan. Valmius suorittaa rajatarkastuksia täytyy ylläpitää jatkossakin. Vaalimaan rajatarkastusaseman toiminta on erityisen haavoittuvainen koska toiminta on yhden raja-eläinlääkärin varassa. Paikallista sijaista ei ole käytettävissä. Tarkastuksia ei kyetä tekemään iltaisin ja viikonloppuisin. Myös

Vaalimaan rajaeläinlääkärin lomasijaisen järjestäminen on haasteellista. Loma-aikoina rajaeläinlääkäri ajaa Helsingistä tekemään tarkastukset kerran viikossa. Vaalimaan rajaeläinlääkäri on vuoden 2023 aikana ollut tärkeässä roolissa ukrainalaisten pakolaisten lemmikkeihin liittyvissä rutiineissa.

Laittomasti maahantuotujen seurantaeläintapausten käsittely syö paljon resursseja. Hallintopäätösten vaikuttavuus ja toteutumisen seuranta ei ole nykyisillä vakituksilla resursseilla tehokasta. Vuonna 2023 osana harmaan talouden torjuntahanketta (HTT) saimme yhdeksän kuukauden ajaksi palkata jaostoon eläinlääkärin kehittämään laittomiin lemmikkeihin liittyvää viranomaisyhteistyötä ja ohjeistusta. Lisäresurssin saamisella oli valtava merkitys tälle työlle. Vuoden aikana annettiin koulutusta Tullille, aluehallintovirastoille, poliisille, veroviranomaisille ja syyttäjille. Euroopan komission iRASFF-järjestelmän käyttöä lemmikkipuolella tehostettiin hankkeen aikana ja käyttöoikeudet järjestelmään hankittiin myös Tullille. Järjestelmää hyödynnetään valtion rajat ylittävien tapausten selvittämisessä.

Suuret muutokset toimintaympäristössä aiheuttavat suuren koulutustarpeen. Raja-eläinlääkäripäivä järjestettiin 14.11.2023. Pääteemat olivat yhdistelmä- ja kalastustuotteet kauttakulussa, rajatarkastusasemien valmiussuunnitelmat, hyväksytyihin varastoihin liittyvät rutiinit, laiton lemmikki viranomaisyhteistyön HTT-hanke, työtehtävien läpikäynti sekä terveisiä käydyiltä BTSF-kursseilta. Vuoden aikana rajatarkastustiimin jäseniä osallistui kolmelle Komission järjestämälle BTSF-kurssille.

Turvallisuuspoliittinen tilanne ja NATO-jäsenyys ovat tuoneet mukanaan entistä enemmän ulkomaisten sotilasjoukkojen harjoituksia Suomen maaperällä. Sotilasjoukkojen elintarviketuonti, kaluston bioturvallisuus yms. ovat olleet tärkeässä roolissa. Eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen ja sisämarkkinakaupan jaoston jaostopäällikkö on edustanut Ruokavirastoa Puolustusvoimien isäntämaatuen koordinaatioryhmässä ja maa- ja metsätalousministeriön toimialaa Suomen ja USA:n välisissä DCA-neuvotteluissa.

7 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN VALVONTAAN

- Eläinlääkinnälliseen rajatarkastukseen tulevien erien määrien ennustaminen on mahdotonta. Ennustaminen on ollut erityisen vaikeaa viime vuosina johtuen Brexitistä, uudesta (alati muuttuvasta) yhdistelmätuotelainsäädännöstä, koronapandemiasta, Venäjän hyökkäyssodasta Ukrainaan, itärajan sulkemisesta sekä satamaan, lentoliikenteeseen ja kuljetusalaan kohdistuneista lakoista.
- Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ja siihen liittyvä valtavat muutokset turvallisuus-, logistiikka- ja pakolaistilanteessa tulevat vaikuttamaan erittäin voimakkaasti jaoston tehtäväkenttään jatkossakin.
- Vaalimaan rajaeläinlääkärin eläköityminen kesällä 2024 tulee vaikeuttamaan Vaalimaan rajatarkastusten suorittamista jatkossa. Pienen volyymin takia uuden rajaeläinlääkärin palkkaaminen Vaalimaalle ei ole taloudellisesti motivoitua, joten rajatarkastukset joudutaan jatkossa hoitamaan Helsingin henkilökunnan voimin.
- Mahdollisiin kyberuhkiin on varauduttava myös sähköisen järjestelmän (TRACES) varassa olevan rajatarkastuksen osalta.
- Lisääntynyt sotilaallinen yhteistyö ja NATO-jäsenyys tuovat entistä enemmän ulkomaisia sotilasjoukkoja Suomeen mikä tulee näkymään myös eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen toimikentässä.

- Laivojen ja lentojen manifestitietojen analysointiin liittyvän analytiikan suunniteltu ja kehittäminen jatkuu pienimuotoisena Proof of Concept-projektina keväällä 2024.
- Rajapinta TRACES ja ELMO-järjestelmien välille laskutuksen sujuvoittamiseksi on suunnitteilla.

Liite 1. Rajatarkastusasemilla tarkastetut, EU:n alueelle jääneet elintarvikkeet, sivutuotteet ja eläimet sekä toimijoille annetut seuraamukset 2023

Liite 1. Rajatarkastusasemilla tarkastetut, EU:n alueelle jääneet elintarvikkeet, sivutuotteet ja eläimet sekä toimijoille annetut seuraamukset 2023

Elintarvikkeet

EU:n alueelle jääneet elintarvikkeet, toimijoille annetut seuraamukset 2023: Kirjalliset huomautukset johtuivat puutteellisista pakkausmerkinnöistä (5) ja puutteellisista asiakirjoista (3) ja puutteellisista tunnistetiedoista (1). Hylkäysten syynä oli puuttuva todistus (5), ei hyväksytty tuontimaa (1). Vuosien 2022, 2021 ja 2020 luvut on merkitty taulukkoon suluissa.

Elintarvikkeet	Erien määrä		Kirjallinen huomautus				Hylkääminen			
	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)
	kpl	(kpl)	kpl	(kpl)	%	(%)	kpl	(kpl)	%	(%)
Helsingin satama	579	(785; 613; 555)	9	(10; 0; 4)	1,6	(1,3; 0,0; 0,7)	6	(21; 8; 0)	1,0	(2,7; 1,0; 0,0)
Lentoasema	186	(18; 20; 19)	0	(0; 0; 1)	0,0	(0,0; 0,0; 5,3)	0	(5; 0; 0)	0,0	(27,8; 0,0; 0,0)
Vaalimaa	2	(27; 33; 39)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)	0	(0; 1; 0)	0,0	(0,0; 3,0; 0,0)
Yhteensä	767	(830; 666; 613)	9	(10; 0; 5)	1,2	(1,2; 0,0; 0,5)	6	(26; 8; 0)	0,8	(3,1; 1,4; 0,0)

Sivutuotteet

EU:n alueelle jääneet sivutuotteet, toimijoille annetut seuraamukset 2023: Huomautuksen syynä puutteelliset pakkausmerkinnät (1), puutteelliset tunnistetiedot (1). Hylkäyksen syynä puutteelliset tunnistetiedot (2), puutteelliset pakkausmerkinnät (1) ja muu syy (1). Vuosien 2022, 2021 ja 2020 luvut on merkitty taulukkoon suluissa.

Sivutuotteet	Erien määrä		Kirjallinen huomautus				Hylkääminen			
	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)
	kpl	(kpl)	kpl	(kpl)	%	(%)	kpl	(kpl)	%	(%)
Helsingin satama	571	(820; 874; 404)	2	(5; 17; 1)	0,4	(0,6; ,1; 0,2)	1	(4; 5; 1)	0,2	(0,5; 0,6; 0,2)
Lentoasema	186	(201; 274; 218)	0	(0; 5; 7)	0,0	(0,0; 2,5; 3,2)	2	(8; 9; 4)	1,1	(4,0; 4,5; 1,8)
Vaalimaa	2	(36; 12; 22)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)	0	(2; 0; 0)	0,0	(5,6; 0,0; 0,0)
Yhteensä	759	(1057; 1160; 644)	2	(5; 22; 8)	0,3	(0,5; 1,9; 1,2)	3	(14; 14; 5)	0,4	(1,3; 1,2; 0,8)

Eläimet

Tuontieläimet, toimijoille annetut seuraamukset 2023: (luvut ovat tuotavien erien lukumääriä, yhdessä erässä voi olla useampia eläimiä). Hylkäyksen syynä puutteelliset tunnistetiedot (1) ja puuttuva todistus (1) sekä puutteelliset tunnistetiedot ja eläimet (hyönteiset) ei kuljetuskuntoisia (1). Vuosien 2022, 2021 ja 2020 luvut on merkitty taulukkoon suluissa.

Eläimet	Erien määrä		Kirjallinen huomautus				Hylkääminen			
	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)	2023	(2022; 2021; 2020)
	kpl	(kpl)	kpl	(kpl)	%	(%)	kpl	(kpl)	%	(%)
Lentoasema	22	(34; 62; 30)	0	(0; 0; 0)	0,0	(0,0; 0,0; 0,0)	2	(0; 0; 0)	9,1	(0,0; 0,0; 0,0)
Vaalimaa	85	(55; 126; 225)	0	(1; 0; 0)	0,0	(1,8; 0,0; 0,0)	1	(0; 1; 3)	1,2	(0,0; 0,8; 1,3)
Yhteensä	107	(89; 188; 255)	0	(1; 0; 0)	0,0	(1,1; 0,0; 0,0)	3	(0; 1; 3)	2,8	(0,0; 0,5; 1,2)